

IN MEMORIAM NICHITA ADĂNILOAIE (1927-2019)

Din când în când, dar nu numai în preajma unor zile festive, obișnuiam să formez un anumit număr de telefon și de la capătul celălalt al firului să-mi răspundă, mai totdeauna în ultima vreme cu o voce obosită, dar care devenea, pe măsura înaintării în conversație, din ce în ce mai fermă, profesorul Nichita Adăniloai, președintele de onoare al SSIR. La prima întrebare, deloc protocolară, rugându-l să-mi spună cum se simte, el avea invariabil același răspuns: *De la gât în sus – excelent!*, formulare care ascundea multe suferințe, unele știute, și despre care scrisese pe larg și în volumul său de amintiri, altele, desigur, ascunse. Apoi discuția aluneca spre subiectul care îl interesa cel mai mult: *Ce se mai întâmplă la Societate?*

În ultima vreme, datorită unor mici deficiențe auditive, comunicam mai greu și în anul care a trecut nu a mai frecventat, ca altă dată, ședințele Biroului Executiv, dar atașamentul său nedezmintit pentru asociația noastră și devotamentul nesfârșit pe care i l-a arătat până în ultima clipă rămăseseră intacte. Căci din această perspectivă relația profesorului cu SSIR a fost unică și incontestabil irepetabilă. Nimeni, în prezent, și probabil imposibil în viitor nu va mai avea șansa în totul excepțională de a însoți asociația istoricilor pe durata a mai bine de 70 de ani, de la nașterea ei și până la blânda senectute din anii din urmă.

O legendă în totul credibilă ne spune că, participant la ședința inaugurală din 9 iunie 1949, profesorul, pe atunci student în anul întâi la Facultatea de Istorie, ar fi vrut la sfârșitul reuniunii să fie înscris imediat în asociație. Din acest moment și până la sfârșit el avea să joace pe scena istoriei SSIR aproape toate rolurile, cu o abnegație în toate egală cu curajul și perseverența sa: secretar de redacție și redactor responsabil la *Studii și articole de istorie*, membru în Biroul Executiv, președinte și mai apoi, în ultimii ani, președinte de onoare, el nu s-a mulțumit niciodată să-și facă doar treaba, așa cum era specificată în Statutul organizației noastre. Astfel, în întunecații ani 1980, el nu a ezitat să își folosească poziția în Partidul Comunist Român pentru ca oameni de calitate intelectuală a profesorului Aurel Iordănescu să-și poată ține conferințele și să-și scrie și să-și publice articolele, iar noi, ceilalți, să ne simțim în siguranță, lucrând pentru Societate, fără constrângerile copleșitoare ale acelor timpuri. Totodată, în vremuri mai noi el a știut să facă concesii pentru a păstra unitatea asociației noastre, dar a fost neîndurător atunci când promovarea unor persoane inadecvate ar fi fost, firesc, urmată de imprevizibile complicații.

Uitându-mă în urmă la cei aproape 60 de ani de când l-am cunoscut constat, deloc uimit, că mi-a fost alături în toate momentele cruciale ale carierei mele, încurajându-mă să dau admiterea la Facultatea de Istorie, deși nu aveam atunci decât 17 ani, și mai apoi să candidez la doctorat. Am făcut și cu el o lungă ucenicie în redacția SAI, învățând să scriu un articol științific și mai apoi să respect rigorile

publicării sale. Sunt convins că a susținut ascensiunea mea la SȘIR și nu întâmplător a fost cel care mi-a propus în iarna 1991 funcția de secretar general, iar în cei opt ani care au urmat am fost, cum a spus-o și avea s-o scrie mai târziu, *mâna lui dreaptă* în cele două mandate prezidențiale pentru care a fost ales.

Dar cea mai bună școală, nu doar pentru studiul istoriei, ci și pentru viață, au fost sutele noastre de discuții colegiale care, chiar dacă nu s-au desfășurat întotdeauna sub semnul unanimității, au fost mereu dominate de respectul datorat unui mentor pe cât de competent, pe atât de fermecător.

Altfel omul venea de departe și de demult, dintr-un sat răzeșesc de la poalele Munților Călimanului, străbătut de ape repezi și populat de oameni harnici și integri, cu familii în care creșteau mulți copii, iar cei mai înzestrați aveau asigurat, nu fără sacrificiile aferente, drumul spre carte. Anii de studiu ai profesorului Adăniloiaie, începuți în 1934 și încheiați cu o diplomă de licență în 1952 sunt un adevărat roman, nescris din păcate, cu multe răsturnări de situații, cu stagiul militar al școlarului pe ultimele fronturi ale unui război mondial și cu îndârjirea disperată de a-și da examenele de diferență restante și de a-și continua, cu orice preț, învățătura. Hărnicia și seriozitatea sa l-au remarcat de la început și aflat în prima generație de istorici din noua societate și-a găsit firesc locul la institutul de profil al Academiei unde a condus ani de zile sectorul de istorie modernă și de unde avea să se pensioneze la 63 de ani la începutul lui 1990. În acest răstimp a scris și publicat zeci de articole, a colaborat la lucrări prestigioase, ediții de documente sau studii de sinteză și a adus contribuții importante la cunoașterea și înțelegerea marilor evenimente românești care au consacrat modernitatea: Revoluțiile de la 1821 și 1848, reforma agrară de la 1864, Războiul de Independență din 1877-1878, Parlamentarismul și nu în ultimul rând Marea Unire, cu specială privire asupra integrării Bucovinei natale. În ultimii ani, stimulat de un curs universitar de istorie a școlii românești, deschis la Facultatea de Istorie din București, și-a îndreptat atenția asupra acestui subiect prin laborioase cercetări de arhivă, din care s-au născut studii bine informate și un volum, ultimul din cele multe apărute sub semnătura sa.

În tot ce a întreprins, profesorul a fost un căutător tenace al adevărului pe care a avut curajul să-l spună într-o vreme în care falsificarea din motive interesate a istoriei era la ordinea zilei. E prea cunoscută povestea felului în care l-a înfruntat, într-o chestiune științifică, pe cel mai temut politruc al anilor 1950, Mihail Roller, dar e de subliniat încă o dată că pe tânărul cercetător nu-l caracteriza nici atunci conformismul și oportunismul și că așa a rămas până la sfârșitul vieții. Mai apoi, bucuria de a comunica cele știute, consecința firească a anilor lungi petrecuți în biblioteci și în arhive s-a răsfrânt în sutele de conferințe publice pe care le-a susținut, mai cu seamă sub egida SȘIR. Fiindu-i de multe ori partener în aceste întreprinderi, am remarcat de fiecare dată freamătul interior al celui ce vorbea, patosul ascuns în spatele fiecărui cuvânt, atitudinea celui convins că stăpânește mai bine decât oricine ce s-a întâmplat și că este dator să împărtășească celorlalți tot ce a descoperit.

Între prieteni, profesorul Adăniloiaie îi molipsea pe toți cei din jurul său cu o cuceritoare bucurie de a trăi și singur sau în tandem cu soția sa Cristina era un

inegalabil creator de bună dispoziție, servindu-se cel mai adesea de talentul său în a compune epigrame, glume versificate, care șfichiuiu inteligent, dar cu multă bunăvoință, fără nicio răutate, dovadă că nu știu pe nimeni care să se fi lăsat la sfârșit indispus sau supărat. Nostimele catrene, repetate în 14 mici volume, până în ziua morții, transmiteau în pragul unui sfârșit la care profesorul se va fi gândit poate, optimismul și încrederea sa în frumusețea vieții, mesaj pe care îl considera cel mai potrivit pentru cei care îl apreciau și pentru cei viitori.

Am reflectat de multe ori la modelul profesorului Adăniloiaie, un om care asemenea multora dintre noi a trăit în vremuri complicate și confuze. Nu a ezitat însă niciodată să fie el însuși, stimulându-ne și pe noi, ceilalți, mult mai tineri, să credem în adevăr și în dreptate oricât de greu ne-ar fi fost. Printre norii groși și întunecați ai unor vremuri nu întotdeauna prietenoase, el a fost o rază de soare care ne-a înseninat viața și cu această amintire vom merge mai departe.

Bogdan TEODORESCU